

Dimenze konceptu „národní zájem“

Problémy vymezení a vývoje

Národní zájem vs. Státní zájem

Zájem **politického národa** – anglosaský přístup, kompatibilní

Zájem **etnického národa** – možný rozdíl.. nepreferované

Vývoj konceptu národního zájmu

Dynastický zájem – elita, která je u moci

Raison d'état – zájem státu, účelová kalkulace praktické politiky, nadřazenost zájmu státu nad morálními argumenty a měřítky dobra či zla, vše jde stranou pokud je stát ohrožen – typ logiky, typ zájmu a úvahy – (Richelieu, realisté)

Národní zájem – souvislost se vznikem národního státu a nacionalismu (ovlivnění state-building) – zájem celé společnosti, úzký vztah k ideji sebeurčení, suverenity, legitimity existence státu.

-> odůvodňuje existenci státu a využití moci v mezinárodních vztazích

Vzhledem k **zaměření na konstituování** samotného národního zájmu je nám blízké pojetí **národního zájmu** jako **varianty veřejného zájmu** reprezentovaného **v mezinárodním prostředí!!!**

1) Dimenze národního zájmu – vybraná pojetí

1) Národní zájem jako **veřejný zájem**

- varianta *veřejného zájmu* reprezentovaného v mezinárodním prostředí

2) Národní zájem jako to **co je pro stát nejlepší**

- *alternativa postupu, která vede k lepšímu výsledku pro stát než jiná alternativa*
- problém: *co je nejlepší? Co je lepší?*

3) Národní zájem **analytický nástroj**

- *nástroj k popisu, vysvětlení nebo vyhodnocení příčin nebo nepřiměřenosti zahraniční politiky*
- *objektivizace národního zájmu – jako kritéria, jako cílového stavu k němuž míří jednání, které je analyzováno*
- problém: *neanalyzuje se vlastní zájem (kde se vzal?) jen politika jeho realizace – s ní se na něj usuzuje (co když neexistuje?)*

4) Národní zájem jako **stále zaměření státu**

- *smyslem zahraniční politiky je realizovat cíle, které vyplývají z daného kontextu v němž stát existuje*
- *Ideální zahraniční politika reaguje pouze na změny vnějších podmínek,*
- *Výjimečně připustí, že změna je nutná v důsledku toho, že stejnou situaci subjekty v předchozím období interpretovaly nesprávně*
- problém: *správná interpretace vnějších podmínek!*
- *úzus ze stálého zaměření, normativní očekávání, změna politiky, reakce (předvídatelnost).*

5) Národní zájem jako **argument**

- *slouží spíše k získávání politické podpory a jako prostředek obhajoby a ospravedlnění zahraniční politiky státu*
- problém: demokratická legitimita v reálném světě – viz níže

2) Tři pojetí státu determinující pojetí národního zájmu

1) **Stát jako homogenní aktér**

- černá skříňka: homogenní racionální aktér
- politická reprezentace
- osvícený státník, diplomacie

2) **Stát jako nástroj k sledování cílů vnitrostátních subjektů**

- **problém artikulace a agregace**
- **instrumentální povaha národního zájmu**, národní zájem je zájmem prosazeným do veřejné politiky, participuje na něm veřejnost, užítky nemusí být rovnoměrně rozloženy

Náhled do „černé skříňky“ – politické procesy v rámci národního státu (vybraní aktéři a jejich vybrané projevy relevantní pro analýzu národních zájmů)

Aktér	Jednání
Jednotlivci a sociální skupiny	- Formování zájmových skupin na základě uvědomění zájmu a projevu ochoty usilovat o jeho realizaci.
Zájmové a lobystické skupiny	- Soupeří i spolupracují s ostatními zájmovými skupinami při pokusu prosadit zájmy do veřejné sféry ; - Za tímto účelem komunikují s politickou reprezentací .
Politická reprezentace	- Eviduje zájmové požadavky ; - Komunikuje se zájmovými skupinami při tvorbě zahraniční politiky , která umožní realizovat zájmy v mezinárodním prostředí. - tu realizuje v mezinárodním prostředí

3) **Stát jako formální organizace** v (post)moderní společnosti – Národní zájem jako **prostředek strukturování světa** v reflexi **veřejnosti**.

- **problém sady rolí**: různé role, různě intenzivní, co převládne? Kdy a jak dlouho je subjekt v jaké roli? Jak je konzistentní? Uvědomuje si to? Lze srovnávat postoje v různých rolích? Jsou kompatibilní?
- **fragmentární existence veřejnosti**: probuzená, vytržená veřejnost, jak je to intenzivní?, jak to zkoumat?

3) Tři oblasti výskytu Národního zájmu

- 1) Národní zájem v rovině politické reprezentace –
 - to co je pro stát nejlepší,
 - **osvícený státník, technokrat moci,**
 - **hybatel** či **převodová páka?**

Ideální typy fungování politické reprezentace ve vztahu k národnímu zájmu

Politická reprezentace	Technokratičtí specialisté	Osvícení experti
<i>Jaká je jejich funkce</i>	Artikulovaný zájem jednotlivých subjektů odborně realizují.	Skutečný zájem veřejnosti za ni objeví a svoji koncepci už hotovu ve volbách představí.
<i>Klíčový politický proces</i>	Agregace zájmů – zájmy jsou spojovány až do podoby politického programu .	Objevený zájem je občanům předložen .
<i>Způsob legitimace</i>	Občané ve volbách konstatují, že program jako celek je s jejich zájmy odpovídá.	Ve volbách prodlouží mandát politikovi, který se při hledání společného zájmu osvědčil.
<i>Problém</i>	- Agregace dostatečně intenzivních zájmů je velmi problematická, příliš obecné zájmy nejsou „zajímavé“; - Hrozba politiky realizované přes zájmové skupiny mimo demokratické volby a klasický systém politické kontroly.	- Sociální subjekty nejsou považovány za způsobilé identifikovat a definovat co je v jejich zájmu; - To je v rozporu s tradičním chápáním pluralitní demokracie .

2) Národní zájem v rovině zájmové reprezentace

- **partikulárnost, instrumentální povaha** národního zájmu
- NZ jako **label** (snaha dosáhnout veřejné participace na partikulárních cílech)
- **logika kolektivní akce, racionální ignorace**

3) Národní zájem a veřejnost

- prostředek **orientace** subjektů **v prostředí,**
- **symbolické,** zobecněné vyjádření postojů,
- politická socializace, **sounáležitost**